

Z licem brez oči zrem kot skozi sivo vodo.
Na motnem dnu, s smrtjo zastrt kot v krču

tvoj iznakaženi obraz leži.
V visoki sivi soj noči iztezam roke,
ki so ostale same. Pod mehкими prsti,
kot da bi pele, spoznavam stvari.

Pred mano v suhem zraku se počasi
in čisto od blizu kot v snu
mračno prostranstvo odpre. Tiho ugasne soj
na mojem licu, ko stopim za tabo, v temo.

OSAMELO DREVO MI JE VEDNO VZBUJALO GROZO

Boris Paš

Sonce je žarelo, svetlo je... nebo se je bohotilo v pražnji svetlo modri obleki. Poldan je bil, potrkavanje zvonov in krik siren, umirjeni koraki mimoidočih, hupanje avtomobilov, prah. Stal sem na robu pločnika in se predajal svečanemu vzdušju.

Začul sem, kako me je poklicala. Že od daleč sem jo zapazil, kako je zmagoslavno — prav kot general na obhodu častne čete — prihajala in enakomerno zamahovala z levo, prosto roko. Na obrazu, rdečem od vročine, so ji sijale drobne modre oči, smejale so se v sreči, da si moral opaziti, kako vse njeno majhno in debelušno bitje trepeče od te neverjetne radosti in kako se hkrati boji, nezavedno v sebi, ker ne more verjeti, da bi jo kdaj mogel osvetliti žarek take sreče, da bi se kdaj mogla izpolniti njena največja želja... Prihajala je — zdaj pa zdaj si je z velikim belim robcem obrisala potno starčevsko čelo, neznatna in običajna ženica, s sivimi lasmi počesanimi nazaj in povezanimi v figo, s preveč obleke na sebi za ta letni čas in vročino, z jopicami in lanenimi spodnjicami pod staromodno krojeno, modro pikčasto obleko iz poceni blaga, ki ga je gotovo kupila na kakšni razprodaji ali pa so ji ga dali v kaki družini, kjer je služila; ta stara ženica je hitela k meni, prav videlo se je, kako se trudi, boječ se, da ne bi bil jezen, ker sem predolgo čakal; hitela je — ta ženica, ki me je na cesti pobrnega vlačila s seboj in mi je, odkar pomnim, brisala nos. mi dajala

po tedne spravljene sladkorčke in me tolažila. Hitela je, kar so ji dale debele, žilnate noge, obute v nemogoče, štoraste sandale (take so prodajali takoj po vojni).

»Boris«, mi je vpila, »sedaj pa bo gotovo šlo!« Mahala mi je s svojo zeleno polivinilasto torbo, češ saj bom takoj pri tebi. Na torbo je bila hudo ponosna: Vidiš, tudi jaz sem jo kupila — tako lepo torbo, mi je večkrat pravila. Vse njene znanke in sosede so jo že takrat imele in sedaj jo je imela tudi ona. Bila jim je enaka, prava gôspa, kot je govorila v svojem poljsko-slovensko-nemškem jeziku, ki je bil neprevedljiv in ki bi zvenel v kateremkoli drugem banalno. To mešanico sem edino jaz povsem razumel, njen fant, ki je svoje prve besede v tej mešanici spregovoril. Često sem ji bil za tolmača z drugimi ljudmi, kjerkoli, ali v trgovini ali na trgu ali pri znankah. Nikoli se ni mogla naučiti slovensko, čeprav je živela v Ljubljani več kot deset let. Spominjam se, da je kar junaško in brez sramu — morda ga le na zunaj ni pokazala — urezala svojo mešanico z začudenim prodajalcem. Meni je bilo ob takih prilikah vedno malce neprijetno.

»Boris«, mi je rekla razburjeno in morda prav zato tiše — bila je že pri meni in prijela me je za komolec, »kaj misliš? Bo šlo?« Pokimal sem ji. — »Seveda, saj so rekli. Kmalu boš lahko odpotovala, tja na Poljsko, v tisto vas, kjer si se rodila. Videla boš Dorotejo in oba otročička, Francita, Inge, Terezo... stisnila jim boš roko, njim, ki jih nosiš v srcu in ki imaš za vsakega od njih poseben prostorček v glavi. Ne bo ti jim treba več pisati, niti ne boš več sama nestrpno pričakovala pisma in računala, štela dneve, se čudila, kako je mogoče, da ga še od nikoder ni. Ne boš jim več pošiljala paketov, tistih kartonskih škatel, ovitih s tisoč papirji in desetkrat prepletenih z vrvjo, z naslovi na vseh straneh, da bodo ja zanesljivo prispele. Ne boš mi več tožila, da na meji ti razbojniki kradejo, da so pisali od doma in da niso dobili tiste velike pisane žoge za Irmo. Sedaj ti ne bom več nosil paketov na pošto in izpolnjeval formularjev, ne bo mi več treba.«

»Boris«, me je zmotila v mislih, »povej no, kaj misliš?« Razburjeno me je pogledala — bila je vsa iz sebe — in ko je videla, kako sem se ozrl nanjo, me je veselo dregnila.

»Saj sem ti že rekel,« sem ji naveličano odvrnil.

»In sedaj bova nakupovala,« je v isti sapi čenčala dalje. Ker če pride, jim mora vendar kaj prinesiti, saj ne more kar tako, praznih rok...

Prišel je dan odhoda. Moral sem z njo do meje. Znanke in sosede so se poslavljalje, stiskale so ji roko, jo poljubovale in tisočkrat je obljubila, da bo pisala. — Jokala je.

Med vožnjo nisva govorila. Samo o njenih kovčkih, nahrbtnikih in culah, da naj pazim nanje in kako jih bo potem, ko bo sama potovala, srečno privlekla v svojo vasico. Drugega nisva govorila, še tako nama je pogovor zamiral in so se besede trgale. Ko smo hiteli z brzim od Celja proti Mariboru, je vgreznjena v udoben sedež zaspala. Nena-doma, kot se kdaj med spanjem sredi prelepih sanj spomniš, da to ni res in da sanjaš, je vlak ustavil in oddaljeni glas sprevodnika je rezko zaklical: Maribor!

Cariniki so prišli v vagon: Kdor ne potuje dalje, naj prosim izstopi! — Moral sem iti, še poslovil se nisem od nje. Vedel sem, da me ne bi pustila, ker se je bala; ni vedela, kako naj izpolni kup vseh mogočih formularjev.

Stojim na peronu in jo nemočen gledam, kako mi maha, naj pridem bliže in ji pomagam. Ne morem, ne smem, ji odkimujem z glavo, vendar me ne razume. Njene oči me rotijo, saj vidiš, saj veš, da ne znam... V njen oddelek vstopi carinik. Pogovarjata se, ona krili z rokami in carinik maje z glavo. Ona kaže name, carinik skomigne z rameni in gre.

Lokomotiva je nadušno zasopla; vlak se je premaknil. Maham ji in ona meni. Kričim njeno ime, solze mi teko po licih in v glavi mi buči: »Nikoli več je ne boš videl, glej jo, glej jo!« Vlak cvileč polzi naprej, počasi dobiva zagon in kolesa udarjajo v vedno hitrejšem ritmu.

Zadnji vagon je mimo. Šele sedaj začutim, kako me dež rahlo pika po obrazu. Grem pod streho, spustim se po stopnicah navzdol in pri okencu kupim povratno vozovnico. Do odhoda vlaka imam še tri ure časa. Odločim se, da počakam v kolodvorski restavraciji. Zadušljiv, kiselkast duh izpareva od teles. Neka ženska — stara in v pijanosti odurna — kriči, s spačenim obrazom razlaga topo poslušajoči družini, da zanjo ne obstoji ničesar več, da ni pijana in da bo erknila kot pes. Zbit sem se vrnil domov in legel v posteljo.

Pozno popoldne sem se zbudil; sijalo je sonce in kot vsak dan sem slišal kričave glasove otrok, ki so se igrali na sosedovem vrtu. Samo v predsobi in v kuhinji je bilo vse tiho; ni bilo štokrljajočih korakov in rezkega glasu. Takrat me je zgrabilo v prsih. —